

**โครงการขยายผลฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ตำบลนาแต่และตำบลคำตากกล้า อำเภอคำตากกล้า ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙**

๑. หน่วยงานรับผิดชอบ

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) กองประสานงานโครงการพระราชดำริและโครงการพิเศษ (กปร.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสกลนคร หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒. ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์/นโยบาย

๒.๑ ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

๒.๒ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ หมายความว่า ๙ ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และคนไทยทุกคนมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม

๒.๓ นโยบายรัฐบาล

พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ สืบสานต่อยอดโครงการพระราชดำริ และโครงการตามแนวพระราชดำริ เพื่อความยั่งยืนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และวางรากฐานของประเทศ การขับเคลื่อนการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (นายอนุทิน ชาญวีรกูล นายกรัฐมนตรี : ๒๙ กันยายน ๒๕๖๕)

๒.๔ นโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มุ่งมั่นที่จะพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติพระราชกรณียกิจของสถาบันพระมหากษัตริย์ และการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริอย่างต่อเนื่อง (ร้อยเอก ธรรมนัส พรหมเผ่า รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ : ๒ ตุลาคม ๒๕๖๘)

๒.๕ ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๙

ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ประเด็นยุทธศาสตร์ตามแผนย่อยของแผนแม่บท ข้อ ๔.๑.๑ พลังทางสังคม ข้อ ๔.๑.๑.๔ การดำเนินงานตามแนวพระราชดำริ โดยดำเนินโครงการพระราชดำริอย่างต่อเนื่อง พัฒนาขยายผลการปฏิบัติไปสู่ประชาชนในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม โดยพัฒนาองค์ความรู้และส่งเสริมอาชีพ ตลอดจนพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓. หลักการและเหตุผล

เนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่และเขตติดต่อใกล้เคียงกับพื้นที่โครงการขยายผลฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ตำบลนาแต่และตำบลคำตากล้า อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ และประมง โดยอาศัยน้ำฝนตามฤดูกาลซึ่งเกษตรกรแต่ละรายมีที่ดินทำกินจำกัด สภาพของดินเป็นดินปนทรายเก็บกักน้ำได้ไม่ดี จึงเกิดปัญหาผลผลิตต่ำ ต้นทุนสูง รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย

เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร และทอดพระเนตรการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ บ้านดอนคำ - เสนานฤมิตร ตำบลนาแต่ อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร เมื่อพระองค์ทรงทราบถึงความทุกข์ยากของราษฎร จึงได้พระราชทานความช่วยเหลือ โดยมีพระราชเสาวนีย์ให้จัดตั้งโครงการฟาร์มตัวอย่างขึ้นบนที่ดินที่ราษฎรได้ทูลเกล้าฯ ถวาย ใน ๔ ตำบล ของอำเภอคำตากล้า คือ ตำบลนาแต่ ตำบลคำตากล้า ตำบลหนองบัวสิม และตำบลแพด ในระหว่างนั้นคณะกำนันและผู้ใหญ่บ้านได้ร้องขอต่อสำนักราชเลขาธิการ เพื่อขอให้ ส.ป.ก. ปรับพื้นที่ทำการเกษตร และขุดขยายแหล่งน้ำให้แก่เกษตรกรผู้ถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลนาแต่และตำบลคำตากล้า อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนครด้วย

เมื่อมีการจัดตั้งฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พื้นที่ ๑๒๐ ไร่ ณ บ้านนาคำ ตำบลคำตากล้า อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมดำเนินการสนองพระราชเสาวนีย์ พัฒนาพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยของราษฎรเพื่อการบริโภคในชุมชน และเป็นศูนย์การเรียนรู้ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร ช่วยให้ราษฎรที่เข้าร่วมโครงการมีงานทำอย่างต่อเนื่อง มีรายได้เสริม และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีแปลงปลูกพืชสวน เช่น มะม่วงแก้ว มะขาม ฝรั่ง กล้วย และกระท้อน มีแปลงไร่ข้าวโพด แปลงพืชผักสวนครัว โรงเรือนเพาะเห็ด การทำฟาร์มสัตว์ปีก และการเลี้ยงปลา และเปิดโอกาสให้ราษฎรที่สนใจเรียนรู้ เข้าศึกษาดูงานในพื้นที่ เพื่อนำความรู้ไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง ราษฎรจะได้พัฒนาอาชีพของตนเองได้

ในส่วนของ ส.ป.ก. ได้นำรูปแบบโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง มาดำเนินการในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นโครงการขับเคลื่อนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน) และน้อมนำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร และรูปแบบฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ไปดำเนินการขับเคลื่อนให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน มีการปรับพื้นที่ให้เหมาะสมต่อการทำการเกษตรให้การสนับสนุนกิจกรรมด้านการผลิตเพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ ควบคู่ไปกับการพัฒนาองค์ความรู้พร้อมทั้งสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้มีการดำเนินการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน และสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พร้อมทั้งสนับสนุนสินเชื่อเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ต่อมา ส.ป.ก. ได้จัดตั้งกองประสานงานโครงการพระราชดำริและโครงการพิเศษ (กปร.) ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ จึงดำเนินงานสนองพระราชเสาวนีย์ในพื้นที่ดังกล่าว ในชื่อโครงการขยายผลฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ตำบลนาแต่และตำบลคำตากล้า อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ส.ป.ก. มีแนวทางการดำเนินงานขยายผลโครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พร้อมทั้งขยายผลความสำเร็จจากเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ตำบลนาแต่ และตำบลคำตากล้า อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร ที่ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องไปสู่พื้นที่อื่นในเขตปฏิรูปที่ดิน จังหวัดสกลนคร เพื่อเพิ่มโอกาสให้เกษตรกรรายใหม่ ในพื้นที่ใหม่ ได้มีโอกาสรับการพัฒนาตามแนวทางพระราชเสาวนีย์ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ โดยนำเกษตรกรเข้าศึกษาเรียนรู้จากฟาร์มตัวอย่าง และพื้นที่ขยายผลฟาร์มตัวอย่างตำบลนาแต่ และตำบลคำตากล้า อำเภอคำตากล้า ในลักษณะเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือกัน ทั้งนี้ ส.ป.ก. จะขับเคลื่อนงานพัฒนาเกษตรกรในพื้นที่ดำเนินงานตามห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) มีการวิเคราะห์ศักยภาพและตลาดเพื่อจัดการระบบผลิตให้ตรงเป้าหมาย และดำเนินงานอย่างมีลำดับขั้นตอน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรอย่างยั่งยืน

๔. วัตถุประสงค์

๔.๑ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรน้อมนำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต และประกอบอาชีพเกษตรกรรม

๔.๒ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน

๔.๓ เพื่อขยายผลโครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พร้อมทั้งขยายผลความสำเร็จจากเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ตำบลนาแต่ และตำบลคำตากล้า อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร ที่ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องไปสู่พื้นที่อื่นในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสกลนคร

๕. กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่การดำเนินงาน

เกษตรกร/ทายาทเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน จำนวน ๕๐ ราย

๖. พื้นที่ดำเนินการ

โครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ, พื้นที่ดำเนินการโครงการขยายผลฟาร์มตัวอย่างฯ ตำบลนาแต่และตำบลคำตากล้า อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร และพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน จังหวัดสกลนคร

๗. วิธีดำเนินงาน

กองประสานงานโครงการพระราชดำริและโครงการพิเศษ (กปร.) และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสกลนคร (ส.ป.ก.สกลนคร) ดำเนินงานโครงการฯ ในพื้นที่โครงการ พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินชุมชน ท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ สถานศึกษา และศูนย์การเรียนรู้การพัฒนาคตามแนวพระราชดำริ โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๗.๑ ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำแผนการดำเนินงาน

๗.๑.๑ ศึกษาข้อมูลเกษตรกร พื้นที่ ชุมชน เพื่อให้ทราบถึงความต้องการของเกษตรกรบริบทชุมชน วิเคราะห์ศักยภาพชุมชน จัดทำแผนชุมชน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกร/ชุมชน เพื่อกำหนดเป็นแผนงานพัฒนา

๗.๑.๒ ประสานงานเกษตรกรเป้าหมาย/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงแผนงานโครงการ จัดทำแผนปฏิบัติการ และประสานงานเพื่อการจัดฝึกอบรม ประชุม สัมมนา และศึกษาดูงาน

๗.๒ จัดฝึกอบรม ประชุม สัมมนา และศึกษาดูงาน

๗.๒.๑ ดำเนินงานจัดฝึกอบรม ประชุม สัมมนา และศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีทางการเกษตร การพัฒนาอาชีพ และองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้กับเกษตรกร ทายาทเกษตรกร เด็ก และเยาวชน และบุคคลภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๕๐ ราย

๗.๒.๒ เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. เข้าร่วมการฝึกอบรม ประชุม สัมมนา และศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๗.๓ การพัฒนาและสร้างแหล่งเรียนรู้/เกษตรกรตัวอย่าง

๗.๓.๑ พัฒนาพื้นที่โครงการ/พื้นที่ดำเนินงาน เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเกษตรกรและผู้สนใจ

๗.๓.๒ ให้การสนับสนุนและพัฒนาเกษตรกรตัวอย่าง จำนวน ๑ ราย เพื่อเป็นต้นแบบและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรรายอื่นและผู้สนใจ

๗.๓.๓ ส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สนับสนุนแนวทางการสร้างความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่โครงการและเขตปฏิรูปที่ดิน

๗.๔ การขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

๗.๔.๑ ขยายผลองค์ความรู้ และขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริไปสู่เขตปฏิรูปที่ดิน และเกษตรกรรายใหม่ให้มากขึ้น

๗.๔.๒ สนับสนุนเกษตรกรในการสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เทคโนโลยีทางการเกษตร การพัฒนาอาชีพ และองค์ความรู้ต่าง ๆ

๗.๕ ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน บูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๗.๖ การสร้างภาพลักษณ์ผลการพัฒนาตามแนวทางพระราชดำริ การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงานโครงการ การจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงานโครงการ และการจัดนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ

๗.๗ ส.ป.ก.จังหวัด รายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินงานและผลการใช้จ่ายเงินประจำเดือนในรูปแบบ ALRO Tracking เพื่อให้ กปร. จัดทำรายงานสรุปผลรายเดือนและประจำปี

๗.๘ การติดตามและประเมินผล

๗.๘.๑ สำรวจ สอบถาม ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานโครงการ

๗.๘.๒ ติดตาม ประเมินผล เกษตรกรให้นำความรู้ไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพ

๗.๘.๓ ติดตามผลการดำเนินงานโครงการ การถอดบทเรียน สรุปบทเรียนเพื่อพัฒนาโครงการ

๗.๘.๔ จัดทำสรุปผลการติดตามและประเมินผล ด้วยรูปแบบรายงาน/อินโฟกราฟิก/สื่อออนไลน์/เอกสารวิชาการ เป็นต้น

๘. ตัวชี้วัด

๘.๑ เชิงปริมาณ

- เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินได้รับการส่งเสริมตามแนวทางพระราชดำริ ๕๐ ราย

๘.๒ เชิงคุณภาพ

- เกษตรกรเป้าหมายที่น้อมนำแนวพระราชดำริไปปฏิบัติและได้ผลจริงไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐

๘.๓ ผลสัมฤทธิ์

- เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐
- การขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริไปสู่เกษตรกรรายใหม่และพื้นที่ใหม่ในเขตปฏิรูปที่ดิน

มากขึ้น

๙. งบประมาณ

รวมทั้งสิ้น ๙๕๒,๐๐๕ บาท (เก้าแสนห้าหมื่นสองพันห้าบาทถ้วน)

๙.๑ พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ จำนวน ๘๖๙,๑๐๕ บาท (แปดแสนหกหมื่นเก้าพันหนึ่งร้อยห้าบาทถ้วน)

๙.๒ เงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามแผนการใช้จ่ายเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๖๙ จำนวน ๘๒,๙๐๐ บาท (แปดหมื่นสองพันเก้าร้อยบาทถ้วน)

๑๐. ระยะเวลาดำเนินโครงการ

๑ ตุลาคม ๒๕๖๘ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๙

๑๑. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑๑.๑ เกษตรกรมีอาชีพ มีรายได้ เกิดการพึ่งพาตนเอง

๑๑.๒ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการฟื้นฟูให้มีสภาพที่ดีขึ้น ก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

๑๑.๓ มีแหล่งเรียนรู้การพัฒนาตามแนวพระราชดำริและเกษตรกรตัวอย่างที่สามารถขยายผลสู่เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน

๑๑.๔ เกษตรกร มีจิตสำนึกของการรักษา หวงแหน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑๑.๕ เจ้าหน้าที่มีความเข้าใจการพัฒนาตามแนวทางพระราชดำริ สามารถขยายผลด้วยการน้อมนำแนวพระราชดำริไปเป็นรากฐานของการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ

๑๑.๖ เกษตรกรมีความเข้าใจการพัฒนาตามแนวทางพระราชดำริ สามารถประกอบอาชีพโดยมีแนวทางตามพระราชดำริเป็นรากฐาน มีการรวมกลุ่มและเครือข่าย ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของครัวเรือนและชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดิน ตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง